

реставлювання, на щастє, ми зрештою ніде не можемо достерегти в Гал.-вол. літописи; кажу „на щастє“, бо як би при браку хронології ми й наступуваннє та стилістичну звязь подій не могли б прийняти за автентичну, то щоб нам і лишило ся в Галицько-волинської літописи! Автор сам не міркував, очевидно, які консеквенції вийшли б з його, так певно, а нерозважно написаної замітки.

Зрештою різні гріхи проти вимогів історичного методу стрічаємо ми й по иньших місцях. Саме вже се громадженнє можливостей на можливости, на якій опирають ся виводи автора, тим вимогам не відповідають. Не умотивовано, чому літописну „Пожгу“ автор звязує з Прешбургом (здаєть ся, він пішов тут просто за гадкою проф. Шараневича). Не повинна така деталічна аналіза опирати ся й на самих готових курсах, не сягаючи до перших джерел — їх ніде майже не цитує автор. Такі прогрішення против історичної методи тим прикрійше бачити, що молодий автор показує чималу охоту до наукової роботи. А для неї наукова метода потрібна доконче.

М. Грушевський.

J. K. Kochanowski — Kazimierz Wielki, zarys żywota i panowania (Życiorysy znakomitych ludzi), Варшава, 1899, ст. 143 мал. 8°.

— Witold wielki książę litewski, studjum historyczne, Льв., 1900, ст. 207 мал. 8°.

Дві сї книжечки мають різні претензії: перша — то популярна біографія, друга, як читаємо на її титулі — історична студія. Але різниця між ними дуже мала, і як одна так і друга далекі від вимог, які ставлять ся історичній розвідці.

І перша й друга писані в тонї панеїрика, обвантажєні масою шумних, переважно досить затасканих фраз, але навіть і літературної здібности в авторі не виявляють: факти лучать ся досить механічно, бракує ширших поглядів і комбінацій фактів.

В першій книжці нас могла б інтересувати „руська справа“ — боротьба за галицько-волинську спадщину й відносини до руської народности в Галичині, але автор се все збув дуже легко. Всьому тому він присвятив чотири і пів сторони (с. 48—51 і 132—2) і видко, сї сторони не задали йому багато праці. Анї слїду нема знайомости з новішою літературою сього питання, хоч би польською, а і стару автор не дуже, видко, затамив. Польсько-угорська угода в руській справі для автора не існує. Казимир весною 1340 р. налав на Львів і опанував Галичину, tymczasem nominalnie. На другий рік (sic) він повторяє похід, і той podnosi jego znaczenie na Rusi. Потім скок аж до р. 1366, і готова справа.

Ну, та се „популярна“ книжка, а ширшій публіці прийнято давати відпадки науки, переносені лахи з панських плеч. Друга книжка натомість — наукова праця, *studium historyczne*, та очевидно, автор мав про історичні студії досить оригінальне понятє. Де може, він іде собі за готовими розвідками, дуже зрідка лише даючи цитати (часом втім роді як: „*Codex Vitoldi*“, тай годі) — так у вступі йде він за Лятковским, далі за Смолькою (*Kiejstut i Jagiello*), потім таким провідником служить йому Конечни; тільки в другій половині книжки, не маючи готової одноцільної праці, на яку міг би оперти ся, частійше заглядає він до джерел, але книжка не багато від того зискує. Автору незанимаючи стало ся важне спостереженне пок. Левіцкого що до часу, коли Витовт став в. князем, тому й уся політика Витовта від 1393 р. і до Городельської унії вийшла в нього незрозумілою або фальшиво представленою. Безкритично зачерпнена від Левіцкого звістка, що Витовт перед смертю передав в. князівство Ягайлови, замикає сю „працю“, бідну якимись самостійними гадками, але богату риторичною шумовиною. В спеціальніших студиях, не кажучи вже — для загального ознайомлення з предметом, можна безпечно її поминути. *М. Грушевський.*

Іл. Кокорудз — Ягайлонський університет, єго засновок, розвиток і значіне (Справозданє дирекції ц. к. академічної гімназії у Львові за рік. шк. 1899/900, Льв., 1900, ст. XXI).

Розвідка ся — се відчит виголошений офіційально ученикам академічної гімназії в день обходу 500-літнього ювілею краківського університета. Причиною сього обходу молодіжю сеї гімназії малоб бути се, що ся інституція „наче сонце посилала свої проміння сьвітла і просьвіти через 500 літ краям і народам, що колись входили в склад польської держави“. Ся звучна фраза одначе не перепиняє, що шан. автор у дальшому викладі зводить сі проміння тільки до XV ст., малюючи цілком вірно упадок академії від поч. XVI ст. Тому то раціональніша друга, подана на вступі, причина сьвяткування ювілею — що львівська академічна гімназія колись була кольонією краківської академії. Відчит д. Кокорудза треба назвати властиве рефератом на основі спеціальних праць — і то вдачним. Офіційальний характер відчиту може дати причину до деяких замітів, що одно заакцентовано, иньше поминене, — одначе се полишаємо на боці. Звернемо тільки увагу ось на що: 1) принятє християнства Польщею кладеть ся тепер звичайно на 966 р.; 2) треба-б може було по імени назвати Русинів-вихованців краківської академії; 3) гуманізм — се не саме тільки замилуванне до старинного сьвіта та безжурність, се радше революція у сфері принципіальних ідей,